CZU: 343.1
DOI: https://doi.org/10.67457/asasm.26.23.04

PROCESELE-VERBALE – MIJLOACE DE PROBĂ ÎN PROCESUL PENAL

Ion COVALCIUC [1]

Procesele-verbale sunt nu doare unele din cele mai răspândite mijloace de probă în procesul penal, dar cu siguranță unul dintre cele mai des utilizate documente în cauza penală. Totodată, deoarece nu toate procesele-verbale au funcționalitate de mijloc de probă, este foarte important nu doar stabilirea clară a criteriilor ce deosebesc ultimele ca o categorie specială a mijloacelor de probă, ci și identificarea criteriilor ce ar permite găsirea funcționalității respective a proceselor-verbale. Ce ar condiționa identificarea criteriilor de fond și de formă care trebuie îndeplinite de procesul-verbal pentru a constitui mijloc de probă în procesul penal, raportul dintre acestea și restul mijloacelor de probă. Nu în ultimul rând, identificarea unor soluții inovative pentru fortificarea capacităților investigative ale organelor judiciare, dar și adaptarea acestora la evoluția fenomenului infracțional alături de soluționarea inadvertențiilor legislative reprezintă problema constantă. Asemenea soluții urmează a fi propuse de doctrină.

Cuvinte-cheie: proces penal, lege procesual penală, mijloc de probă, probă, procedeu probator.

INTRODUCERE

În conformitate cu prevederile art. 93 alin. (2) pct. 4) CPP RM, în calitate de probe în procesul penal se admit elementele de fapt constatate prin intermediul proceselor-verbale privind acțiunile de urmărire penală și ale cercetării judecătorești. În altă ordine de idei, procesul-verbal, așa cum acesta este definit de către legislația relevantă, reprezintă fără îndoială unul dintre

OFFICIAL RECORDS – MEANS OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Ion COVALCIUC [1]

Official records are not only some of the most widespread means of evidence in criminal proceedings, but certainly among the most frequently used documents in a criminal case. At the same time, because not all official records function as means of evidence, it is highly important not only to clearly establish the criteria that distinguish the latter as a special category of evidentiary means, but also to identify the criteria that would allow determining this specific functionality of the records. This involves identifying the substantive and formal criteria that an official record must meet in order to constitute a means of evidence in criminal proceedings, as well as its relationship with the rest of the evidentiary means. Last but not least, identifying innovative solutions to strengthen the investigative capacities of judicial authorities, and adapting them to the evolution of criminal phenomena alongside resolving legislative inconsistencies, represents an ongoing issue for which legal doctrine is expected to propose solutions.

Keywords: criminal proceedings; criminal procedural law; means of evidence; evidence; evidentiary procedure.

INTRODUCTION

In accordance with the provisions of Art. 93 para. (2) point 4) of the Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova (CPC RM), the factual elements established through the official records regarding criminal prosecution actions and judicial investigations are admitted as evidence in criminal proceedings. In another train of thought, the official record, as defined by the relevant legislation, is undoubtedly the

[1] Conferențiar universitar, doctor în drept, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54), e-mail: academia@mai.gov.md; Procuror-șef al Procuraturii municipiului Bălți, Republica Moldova. e-mail: ioncov75@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0692-8988

Associate Professor, PhD, "Ștefan cel Mare" Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova (ROR: https://ror.org/036kvxa54), e-mail: academia@mai.gov.md; Chief Prosecutor, Balti Municipality Prosecutor's Office, Republic of Moldova; e-mail: ioncov75@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0692-8988

cele mai utilizate acte în procesul penal autohton. Or, pe lângă funcționalitatea acestora ca mijloace de probă, procesele-verbale în procesul penal sunt utilizate pentru documentarea majorității activităților desfășurate de către organele judiciare.

Conform prevederilor art. 261 alin. (1) CPP RM, procesul-verbal privind acțiunea de urmărire penală se întocmește în timpul efectuării acestei acțiuni sau imediat după terminarea ei de către persoana care efectuează urmărirea penală. Iar conform prevederilor art. 336 alin. (1) CPP RM, desfășurarea ședinței de judecată se înregistrează cu mijloace audio sau video și se consemnează în procesul-verbal întocmit de grefier. Procesul-verbal se păstrează în modul stabilit de Consiliul Superior al Magistraturii.

Astfel, pe de o parte putem observa că legiuitorul nu a oferit o definiție unitară procesului-verbal în legea procesual penală, iar pe de altă parte a reglementat diferit noțiunea respectivă în funcție de faza procesuală la care acesta este întocmit. Concluzia este evidentă: Niciuna dintre reglementările respective în mod izolat nu permite identificarea naturii juridice a procesului-verbal.

Conform prevederilor art. 93 alin. (1) CPP RM, probele sunt elemente de fapt dobândite în modul stabilit de Codul de procedură penală, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei. În cazul prezentului demers științific urmează să răspundem la întrebările: Care sunt procesele-verbale ce pot servi în calitate de mijloace de probă în procesul penal și, respectiv, Care mijloace de probă nu au această funcționalitate? Nu în ultimul rând urmează să analizăm condițiile pe care urmează să le îndeplinească procesul-verbal pentru a avea funcționalitatea unor mijloace de probă, dar și felul în care acestea sunt utilizate în jurisprudență.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

most used document in the domestic criminal process. Besides their functionality as means of evidence, official records in criminal proceedings are used for documenting not only other means of evidence but also the majority of activities carried out by judicial bodies.

According to the provisions of Art. 261 para. (1) CPC RM, the official record regarding the criminal prosecution action is drawn up during the performance of this action or immediately after its completion by the person conducting the criminal prosecution. And according to the provisions of Art. 336 para. (1) CPC RM, the conduct of the court hearing is recorded with audio or video means and is documented in the official record drawn up by the court clerk. The official record is kept in the manner established by the Superior Council of Magistracy.

Thus, on the one hand, we can observe that the legislator did not offer a unitary definition for the official record in the criminal procedural law, and on the other hand, it regulated this concept differently depending on the procedural phase in which it is drawn up. The conclusion, in our opinion, being obvious: none of the respective regulations, in isolation, allow for the identification of the legal nature of the official record.

Last but not least, according to the provisions of Art. 93 para. (1) CPC RM, evidence consists of factual elements acquired in the manner established by the Criminal Procedure Code, which serve to ascertain the existence or non-existence of a crime, to identify the perpetrator, to ascertain guilt, as well as to establish other circumstances important for the fair resolution of the case.

In the case of the present scientific endeavor, we will answer the question of which official records can serve as means of evidence in the criminal process, and respectively which means of evidence do not have this functionality. Furthermore, we will analyze the conditions that the official record must meet to possess the functionality of a means of evidence, as well as how these are utilized in jurisprudence.

La elaborarea articolului au fost utilizate surse doctrinare și normative, jurisprudența națională și internațională relevantă. De asemenea, în cadrul studiului au fost aplicate mai multe metode de investigare științifică specifice teoriei, cum ar fi: metoda logică, metoda analizei comparative, metoda analitică etc. De asemenea a fost utilizată în mod selectiv metoda empirică pentru a determina impactul utilizării cunoștințelor de specialitate în procesul penal asupra celerității investigațiilor.

Scopul cercetării. A studia procese-verbale în calitate de mijloace de probă prin prisma cadrului normativ procesual penal relevant și jurisprudenței autohtone în materia penală. A stabili modul în care sunt utilizate procesele-verbale ale acțiunilor de urmărire penală și de cercetare judecătorești pentru administrarea probelor în procesul penal.

REZULTATE OBȚINUTE ȘI DISCUȚII

Dată fiind natura proceselor-verbale, acestea reprezintă unul dintre cele mai utilizate acte în cadrul procesului penal, mai ales în faza de urmărire penală. Pornind de la aceste realități, legiuitorul a ales să reglementeze în detalii, poate mai mult decât necesar, regulile de perfectare a procesului-verbal. Astfel, conform prevederilor art. 261 alin. (2) CPP RM, procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală trebuie să cuprindă:

1) locul și data efectuării acțiunii de urmărire penală;

2) funcția, numele și prenumele persoanei care întocmește procesul-verbal;

3) numele, prenumele și calitatea persoanelor care au participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală, iar dacă este necesar, și adresele lor, obiecțiile și explicațiile acestora;

4) data și ora începerii și terminării acțiunii de urmărire penală;

5) descrierea amănunțită a faptelor constatate, precum și a măsurilor luate în cadrul efectuării acțiunii de urmărire penală;

APPLIED METHODS AND MATERIALS

n elaborating this article, doctrinal and normative sources, as well as relevant national and international jurisprudence, were used. Also, within the study, several specific theoretical scientific investigation methods were applied, such as: the logical method, the comparative analysis method, the analytical method, etc.. Last but not least, the empirical method was used selectively to determine the impact of utilizing specialized knowledge in the criminal process on the speed of investigations.

Purpose of the Research. Official records as means of evidence through the lens of the relevant criminal procedural normative framework and domestic jurisprudence in criminal matters. The way official records of criminal prosecution actions and judicial investigations are used for administering evidence in the criminal process.

OBTAINED RESULTS AND DISCUSSIONS

Given the nature of official records, they represent one of the most used documents within the criminal process, especially in the criminal prosecution phase. Starting from these realities, the legislator chose to regulate in detail, perhaps more than necessary, the rules for drafting the official record. Thus, according to the provisions of Art. 261 para. (2) CPC RM, the official record of the criminal prosecution action must include:

1. the place and date of performing the criminal prosecution action;
2. the position, name, and surname of the person drawing up the official record;
3. the name, surname, and capacity of the persons who participated in performing the criminal prosecution action, and if necessary, their addresses, objections, and explanations;
4. the start and end date and time of the criminal prosecution action;
5. a detailed description of the established facts, as well as the measures taken during the performance of the criminal prosecution action;
6. the mention regarding the execu-

6) mențiunea privind efectuarea, în cadrul realizării acțiunii de urmărire penală, fotografierii, înregistrării video, înregistrării audio, interceptării convorbirilor telefonice și altor convorbiri sau executarea mulajelor și tiparelor de urme privind mijloacele tehnice utilizate la efectuarea acțiunii respective de urmărire penală, condițiile și modul de aplicare a lor, obiectele față de care au fost aplicate aceste mijloace, rezultatele obținute, precum și mențiunea că, înainte de a se utiliza mijloacele tehnice, despre aceasta s-a comunicat persoanelor care participă la efectuarea acțiunii de urmărire penală.

Dacă în cadrul efectuării acțiunii de urmărire penală s-au constatat și ridicat obiecte care pot constitui corpuri delicte, ele vor fi descrise amănunțit în procesul-verbal, cu mențiunea despre fotografierea lor, în caz că aceasta a avut loc, și despre anexarea lor la dosar. Procesul-verbal se citește tuturor persoanelor care au participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală, explicându-li-se, totodată, că au dreptul de a face obiecții, iar acestea urmează să fie consemnate în document.

Fiecare pagină a procesului-verbal se semnează de persoana care îl întocmește, precum și de persoanele menționate la alin. (2) pct.3), cu excepțiile prevăzute de Codul de procedură penală. Dacă vreuna din aceste persoane nu poate semna sau refuză să semneze procesul-verbal, despre aceasta se face mențiune.

La procesul-verbal se anexează schițele, fotografiile, peliculele, suporturile informaționale care conțin înregistrările audio și/sau video, mulajele și tiparele de urme executate în cursul efectuării acțiunilor de urmărire penală.

Datele cu caracter personal referitoare la vârsta, domiciliul, datele de contact, cetățenia, studiile, situația militară, situația familială, ocupația sau altă informație necesară pentru identificarea persoanelor menționate la alin. (2) pct. 3) se consemnează în anexa la procesul-verbal al acțiunii procesuale respective, care se păstrează în condiții de confidențialitate la materialele

tion, during the realization of the criminal prosecution action, of photographing, video recording, audio recording, interception of telephone calls and other conversations or the execution of casts and trace molds, regarding the technical means used during the respective criminal prosecution action, the conditions and method of their application, the objects to which these means were applied, the obtained results, as well as the mention that, before using the technical means, the persons participating in the criminal prosecution action were informed about this.

(3) If, during the performance of the criminal prosecution action, objects that may constitute material evidence are found and seized, they shall be described in detail in the official record, mentioning their photographing, if it took place, and their annexation to the file. (4) The official record is read to all persons who participated in the performance of the criminal prosecution action, explaining to them, at the same time, that they have the right to make objections, and these must be recorded in the official record. (5) Each page of the official record is signed by the person who draws it up, as well as by the persons mentioned in para. (2) point 3), with exceptions provided by the Criminal Procedure Code. If any of these persons cannot sign or refuses to sign the official record, a mention is made regarding this. (6) Sketches, photographs, films, information carriers containing audio and/or video recordings, casts, and trace molds executed during the performance of criminal prosecution actions are annexed to the official record.

(7) Personal data regarding age, domicile, contact details, citizenship, education, military status, family status, occupation, or other information necessary to identify the persons mentioned in para. (2) point 3) are recorded in the annex to the official record of the respective procedural action, which is kept in confidential conditions within the file materials, in a separate section, to which the parties can have access only with the prosecutor's authorization, if this data could contribute to establishing the truth.

dosarului, într-un compartiment separat, la care părțile pot avea acces doar cu autorizarea procurorului, în cazul în care aceste date ar putea contribui la stabilirea adevărului.

Cu totul o altă abordare legiuitorul a înaintat față de procesul-verbal al ședinței de judecată. Astfel, conform prevederilor art. 336 CPP RM, desfășurarea ședinței de judecată se înregistrează cu mijloace audio sau video și se consemnează în procesul-verbal întocmit de grefier. Procesul-verbal se păstrează în modul stabilit de Consiliul Superior al Magistraturii.

În procesul-verbal se enumeră acțiunile instanței de judecată și ale participanților la proces, cu mențiunea despre locul, data și ora începerii și încheierii fiecărei acțiuni, respectându-se ordinea cronologică. Dacă legea nu prevede altfel, procesul-verbal cuprinde:

a) instanța care judecă cauza, numele membrilor completului de judecată și al grefierului;

b) date despre prezența participanților la proces, inclusiv a reprezentanților, martorilor, experților, specialiștilor și interpreților, precum și despre cei care lipsesc, cu mențiunea calității procesuale;

c) mențiunea despre caracterul public sau închis al ședinței de judecată;

d) date despre înregistrarea audio și/sau video a ședinței de judecată și mijloacele tehnice folosite;

e) enumerarea acțiunilor efectuate în condițiile prezentului cod, cu indicarea datei și a orei efectuării;

f) rezumatul declarațiilor date în ședință de judecată de către părți și alte persoane participante la proces;

g) încheierile instanței de judecată.

Dacă instanța consideră necesar, în procesul-verbal al ședinței de judecată se inserează rezumatul pledoariilor părților. Procesul-verbal al ședinței de judecată este întocmit și semnat în cel mult 5 zile de la data încheierii. Acesta se semnează de președintele ședinței și de grefier. În cazul divergențelor între conținutul procesului-verbal și înregistrarea audio, prevalează înregistrarea audio.

The legislator proposed a completely different approach regarding the official record of the court hearing. Thus, according to the provisions of Art. 336 CPC RM, the conduct of the court hearing is recorded with audio or video means and is documented in the official record drawn up by the court clerk. The official record is kept in the manner established by the Superior Council of Magistracy. (2) The official record lists the actions of the court and of the process participants, with a mention about the place, date, and start and end time of each action, respecting chronological order. (3) Unless the law provides otherwise, the official record includes: a) the court judging the case, the names of the panel members and of the court clerk; b) data about the presence of the process participants, including representatives, witnesses, experts, specialists, and interpreters, as well as those absent, mentioning their procedural capacity; c) the mention regarding the public or closed nature of the court hearing; d) data about the audio and/or video recording of the court hearing and the technical means used; e) the enumeration of actions carried out under the conditions of this code, indicating the date and time of execution; f) a summary of the statements given in the court hearing by the parties and other persons participating in the process; g) the court's conclusions. (4) If the court considers it necessary, a summary of the parties' pleadings is inserted into the official record of the court hearing. (5) The official record of the court hearing is drawn up and signed no later than 5 days from the date the hearing concludes. The official record is signed by the hearing's president and the court clerk. (6) In case of discrepancies between the content of the official record and the audio recording, the audio recording prevails.

The comparative analysis of the provisions of Art. 261 and respectively 336 CPC RM denotes that if the official record drawn up in the criminal prosecution phase could, under certain conditions, have the functionality of a genuine means of evidence, then it is hard to understand how

Analiza comparativă a prevederilor art. 261 și respectiv 336 CPP RM, denotă că, dacă procesul-verbal întocmit în faza de urmărire penală ar putea în anumite condiții avea funcționalitatea unui mijloc de probă veritabil, este greu de înțeles cum ar putea avea această funcționalitate procesul-verbal întocmit în faza de judecată. Or, raportând condițiile pe care legiuitorul le impune actelor respective, este dificil de înțeles care ar fi acele elemente de fapt dobândite în modul stabilit de Codul de procedură penală, ce servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei, care constituie probe conform prevederilor art. 93 alin. (1) CPP RM. Conform, autorilor T. Osoianu, și D. Ostavciuc, constituie mijloace de probă în procesul penal, „procesele-verbale de cercetare (la fața locului, a cadavrului, a corpurilor delicte, a persoanei și încăperii, a corespondenței poștale și telegrafice, de examinare corporală, de ridicare, de percheziție, de reținere, de prezentare spre identificare și de reconstituire a faptei)" [1, p. 272].

De altfel, opinia autorilor menționați este în acord cu prevederile legislației procesual penale. Din prevederile art. 163 CPP RM rezultă în mod cert că legiuitorul nu a presupus ca fiecare proces-verbal al acțiunilor de urmărire penală sau cercetare judecătorească să aibă funcționalitatea unui mijloc de probă în procesul penal. Astfel, conform normei menționate, procesele-verbale ale acțiunilor procesuale, întocmite conform prevederilor Codului de procedură penală, constituie mijloace de probă în cazul în care confirmă circumstanțele constatate în cadrul cercetării la fața locului, percheziției corporale, a domiciliului, ridicării obiectelor, documentelor, luării de probe pentru expertiză judiciară, declarației orale despre o infracțiune, prezentării pentru recunoaștere, exhumării cadavrului, verificării declarațiilor la fața locului, reconstituirii faptei, efectuării măsurilor speciale de investigații și altor pro-

the official record drawn up in the trial phase could have this functionality. Or, relating the conditions the legislator imposes on the respective documents, it is hard to understand what would be those factual elements acquired in the manner established by the Criminal Procedure Code, which serve to ascertain the existence or non-existence of the crime, to identify the perpetrator, to ascertain guilt, as well as to establish other important circumstances for the fair resolution of the case, which constitute evidence according to the provisions of Art. 93 para. (1) CPC RM. According to authors Osoianu T. and Ostavciuc D., means of evidence in the criminal process include "investigation official records (at the scene, of the corpse, of material evidence, of the person and premises, of postal and telegraphic correspondence, of bodily examination, of seizure, of search, of detention, of presentation for identification and reconstruction of the deed)" [1, p. 272].

Furthermore, the opinion of the mentioned authors is in accordance with the provisions of criminal procedural legislation. From the provisions of Art. 163 CPC RM, it certainly results that the legislator did not assume that every official record of criminal prosecution actions or judicial investigations would have the functionality of a means of evidence in the criminal process. Thus, according to the mentioned rule, the official records of procedural actions, drawn up according to the provisions of the Criminal Procedure Code, constitute means of evidence if they confirm the circumstances established during the on-site investigation, bodily search, domicile search, seizure of objects, documents, taking samples for judicial expertise, oral declaration about a crime, presentation for recognition, corpse exhumation, verification of statements on-site, reconstruction of the deed, carrying out special investigative measures, and other evidentiary procedures.

Moving past the terminological inconsistencies used by the legislator in this matter, which certainly do not add value

cedee probatorii.

Trecând peste inadvertențele terminologice utilizate de către legiuitor în materia respectivă, care cu siguranță nu aduc plusvaloare calității legii procesual penale (în art. 93 alin. (2) pct. 4) CPP RM, legiuitorul a menționat că în calitate de probe în procesul penal se admit elementele de fapt constatate prin intermediul proceselor-verbale privind acțiunile de urmărire penală, pe când în art. 163 CPP RM a menționat procesele-verbale ale acțiunilor procesuale), dar care depășesc limitele prezentului demers, putem observa că legiuitorul a condiționat posibilitatea utilizării proceselor-verbale ca mijloace de probă de confirmarea anumitor circumstanțe în procesul penal. Abordare care din punctul nostru de vedere nu corespunde noțiunii de probă așa cum a fost menționată mai sus, dar nici noțiunii de probatoriu care, conform prevederilor art. 99 alin. (1) CPP RM, constă în invocarea de probe și propunerea de probe, admiterea și administrarea lor în scopul constatării circumstanțelor ce au importanță pentru cauză. Iar conform prevederilor art. 100 alin. (1) CPP RM, administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, care presupune strângerea și verificarea probelor în favoarea și în defavoarea învinuitului, inculpatului, de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanță, la cererea părților, prin procedee probatorii prevăzute de Codul de procedură penală.

Pe de o parte, din cele menționate rezultă că mijloacele de probă servesc pentru strângerea și verificarea probelor, nu și confirmarea acestora așa cum a specificat legiuitorul în art. 163 CPP RM, iar pe de altă parte mijloacele de probă sunt obținute prin procedeele probatorii prevăzute de Codul de procedură penală. În opoziție cu cele remarcate, revenind la prevederile art. 163 CPP RM, putem observa că legiuitorul a prevăzut în mod expres că constituie mijloace de probă acele procese-verbale care confirmă circumstanțele constatate în cadrul cercetării la fața locului, percheziției

to the quality of the criminal procedural law (in Art. 93 para. (2) point 4) CPC RM, the legislator mentioned that factual elements established through official records regarding criminal prosecution actions are admitted as evidence in the criminal process, while in Art. 163 CPC RM it mentioned the official records of procedural actions), but which exceed the limits of this endeavor, we can observe that the legislator conditioned the possibility of using official records as means of evidence on the confirmation of certain circumstances in the criminal process. An approach which, from our point of view, similarly does not correspond to the notion of evidence as mentioned above, nor to the notion of administering evidence which, according to the provisions of Art. 99 para. (1) CPC RM, consists of invoking evidence and proposing evidence, admitting and administering them for the purpose of ascertaining circumstances that have importance for the case. And according to the provisions of Art. 100 para. (1) CPC RM, the administration of evidence consists of using means of evidence in the criminal process, which implies gathering and verifying evidence, in favor of and against the suspect or defendant, by the criminal prosecution body, ex officio or at the request of other process participants, as well as by the court, at the request of the parties, through evidentiary procedures provided by the Criminal Procedure Code.

Thus, on one hand, from the aforementioned, it results that the means of evidence serve to gather and verify evidence, not to confirm them as the legislator mentioned in Art. 163 CPC RM, and on the other hand, means of evidence are obtained through evidentiary procedures provided by the Criminal Procedure Code. In opposition to this, returning to the provisions of Art. 163 CPC RM, we can observe that the legislator expressly provided that means of evidence are those official records that confirm the circumstances established during the on-site investigation, bodily search, domicile search, seizure of objects, documents, taking samples for ju-

corporale, domiciliului, ridicării obiectelor, documentelor, luării de probe pentru expertiză judiciară, declarației orale despre o infracțiune, prezentării pentru recunoaștere, exhumării cadavrului, verificării declarațiilor la fața locului, reconstituirii faptei, efectuării măsurilor speciale de investigații și altor procedee probatorii. Altfel spus (conform abordării actuale ale legislației procesual penale), constituie mijloc de probă procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală sau cercetare judecătorească atunci când confirmă circumstanțe constatate în cadrul procedeelor probatorii respective.

Pentru a clarifica subiectul abordat, am realizat reproducerea noțiunilor de probă, mijloc de probă și procedeu probator așa cum acestea au fost definite în literatura de specialitate. Astfel, prin ***probă*** se înțelege orice ***element de fapt*** care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei *și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal. Prin mijloc de probă se înțeleg* **mijloacele prevăzute de lege prin care se stabilesc faptele sau împrejurările ce constituie probe potrivit Codului de procedură penală. Respectiv** *procedeul probatoriu* este modalitatea prin care se obține un mijloc de probă (de pildă, ascultarea părților, efectuarea unei expertize, interceptarea și înregistrarea convorbirilor telefonice, confruntarea); *între probe, mijloace de probă și procedee probatorii există o strânsă legătură*; astfel, ascultarea inculpatului va reprezenta procedeul probatoriu prin care se obține mijlocul de probă reprezentat de declarația inculpatului, prin care sunt stabilite fapte sau împrejurări în legătură cu săvârșirea faptei prevăzută de legea penală, care reprezintă probe în cauza penală (de pildă, în cazul în care a fost săvârșită o infracțiune de violare de domiciliu, *proba* este faptul pătrunderii fără drept și fără consimțământul proprietarului în locuința acestuia, *mijlocul de probă* fiind declarația persoanei vătămate sau a martorilor care au văzut comiterea faptei,

dicial expertise, oral declaration about a crime, presentation for recognition, corpse exhumation, verification of statements on-site, reconstruction of the deed, carrying out special investigative measures, and other evidentiary procedures. In other words, (according to the current approach of criminal procedural legislation) the official record of the criminal prosecution action or judicial investigation constitutes a means of evidence when it confirms circumstances established within the respective evidentiary procedures.

To be more explicit, and last but not least to clarify the addressed subject, we deemed it necessary to reproduce the notions of evidence, means of evidence, and evidentiary procedure as they have been defined in specialized literature.

Thus, evidence is understood as any factual element that serves to ascertain the existence or non-existence of a crime, to identify the person who committed it, and to know the circumstances necessary for the fair resolution of the case and which contributes to finding the truth in the criminal process. Means of evidence are understood as means provided by law through which facts or circumstances that constitute evidence according to the Criminal Procedure Code are established. Respectively, the evidentiary procedure is the modality through which a means of evidence is obtained (for example, hearing the parties, conducting an expertise, intercepting and recording telephone calls, confrontation); - there is a close connection between evidence, means of evidence, and evidentiary procedures-, thus, hearing the defendant will represent the evidentiary procedure through which the means of evidence represented by the defendant's statement is obtained, through which facts or circumstances related to committing the deed provided by criminal law are established, which represent evidence in the criminal case (for example, in the case where a crime of home invasion was committed, the evidence is the fact of entering without right and without the owner's consent into their home, the means of evidence: the statement of the in-

iar *procedeul probatoriu* este ascultarea martorului sau a persoanei vătămate) [1, p. 273].

În altă ordine de idei, așa cum rezultă din prevederile art. 93 CPP RM, procesele-verbale ale acțiunilor de urmărire penală și de cercetare judecătorească nu sunt unicele mijloace de acest gen utilizate în procesul penal. Conform prevederilor normei menționate, constituie mijloace de probă:

- actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele (deși conform art. 163 CPP RM acestea sunt menționate în comun cu restul proceselor-verbale);

- procesele-verbale de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele și procesele-verbale de consemnare a opiniei organului de control de stat al activității de întreprinzător, emisă conform prevederilor art. 276[1] Cod de procedură penală, dacă nu a fost expusă într-un proces-verbal de control;

- procesul-verbal de control, întocmit în cadrul verificării de stat asupra activității de întreprinzător, un alt act de control/administrativ cu caracter decizional, întocmit de un organ de control în rezultatul unei evaluări efectuate conform legislației speciale în vigoare.

Din cele menționate rezultă că pe lângă menționarea generică a proceselor-verbale ca având funcționalitatea mijlocului de probă în procesul penal, legiuitorul a ales să evidențieze distinct procesele-verbale perfectate de anumite organe ca având această funcționalitate. Deși legiuitorul nu a utilizat de fiecare dată noțiunea de proces-verbal, este evident că anume acest act a fost avut în vedere. Or, conform prevederilor art. 136 alin. (1) CPP RM, actul procedural în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații este procesul-verbal. Conform normei menționate, după finalizarea efectuării măsurii speciale de investigații și constatarea lipsei necesității prelungirii acesteia sau, în caz de necesitate, pe parcursul realizării ei, ofițerul de investigații

jured party or witnesses who saw the deed being committed, and the evidentiary procedure - hearing the witness or the injured party) [1, p. 273].

In another train of thought, as it results from the provisions of Art. 93 CPC RM, official records of criminal prosecution actions and judicial investigation are not the only means of this kind used in the criminal process. Thus, according to the provisions of the mentioned norm, means of evidence also include:

- procedural documents in which the results of special investigative measures are recorded and their annexes, including the stenogram, photographs, recordings, and others (although according to Art. 163 CPC RM these are mentioned together with the rest of the official records);
- official records documenting the results of parallel financial investigations and official records documenting the opinion of the state control body of entrepreneurial activity, issued according to the provisions of Art. 2761 of the Criminal Procedure Code, if it was not set out in a control official record;
- the control official record, drawn up during the state control over entrepreneurial activity, another control/administrative document with a decisional character, drawn up by a control body as a result of a control carried out according to the special legislation in force.

From the aforementioned, it results that besides the generic mention of official records as having the functionality of a means of evidence in the criminal process, the legislator chose to distinctively mention official records drafted by certain bodies as also having this functionality. Although the legislator did not always use the notion of official record, it is obvious that precisely this document was intended by the legislator, because, according to the provisions of Art. 136 para. (1) CPC RM, the procedural document in which the results of special investigative measures are recorded is the official record. According to the mentioned norm, after the completion of the special investigative measure and ascertaining the

desemnat întocmește un proces-verbal privind consemnarea rezultatelor efectuării măsurii speciale de investigații.

Întrebarea la care urmează să răspundem este dacă toate procesele-verbale menționate de legiuitor în art. 93 CPP RM au funcționalitatea mijlocului de probă în procesul penal, și dacă răspunsul este pozitiv, care a fost raționamentul enumerării separate a acestora de către legiuitor. În lumina celor menționate, este evident că pe de o parte pot servi mijloace de probă acele procese-verbale prin intermediul cărora sunt stabilite elementele de fapt ce servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei, iar pe de altă parte că cerința respectivă se răsfrânge asupra tuturor proceselor-verbale menționate de legiuitor în art. 93 alin. (2) CPP RM.

Conform profesorului V. Dorongoz, „Procesele verbale au ca înscrisuri o funcție dublă, de mijloace de probă și dovezi procedurale. Ele servesc ca mijloace de probă atunci când prin conținutul lor sunt puse în lumină unele elemente de fapt care pot servi la aflarea adevărului în cauza penală. Ca dovezi procedurale ele servesc la constatarea îndeplinirii dispozițiilor legale cu ocazia efectuării actelor procedurale" [3, p. 218]. Profesorul N. Volonciu afirmă că „procesele-verbale, ca mijloace de probă, sunt obținute prin procedee probatorii precum identificarea persoanelor și a obiectelor, metode speciale de supraveghere sau de cercetare, amprentarea suspectului, inculpatului sau a altor persoane ori utilizarea investigatorilor sub acoperire, a celor cu identitate reală sau a colaboratorilor" [4, p. 893].

Astfel, este greu de recunoscut funcționalitatea de mijloc de probă pentru procesele-verbale care nu servesc la obținerea probelor în procesul penal. În acest sens, conform opiniilor exprimate în literatura de specialitate „orice acțiune de urmărire penală se deosebește de alte

lack of necessity to prolong it or, if necessary, during its execution, the investigative officer designated for carrying it out draws up an official record regarding the recording of the results of the special investigative measure.

The question we need to answer is whether all official records mentioned by the legislator in Art. 93 CPC RM have the functionality of a means of evidence in the criminal process, and if so, what was the reasoning behind enumerating them separately by the legislator.

In light of the aforementioned, it is obvious that on the one hand, official records through which factual elements are established that serve to ascertain the existence or non-existence of a crime, to identify the perpetrator, to ascertain guilt, as well as to establish other important circumstances for the fair resolution of the case can serve as means of evidence, and on the other hand, this requirement extends to all official records mentioned by the legislator in Art. 93 para. (2) CPC RM.

According to Professor V. Dongoroz, "Official records, as documents, have a double function, as means of evidence and procedural proofs. They serve as means of evidence when, through their content, certain factual elements that can serve to find the truth in the criminal case are brought to light. As procedural proofs, they serve to ascertain the fulfillment of legal provisions during the performance of procedural acts" [3, p. 218]. Professor N. Volonciu states that "official records, as means of evidence, are obtained through evidentiary procedures such as identifying persons and objects, special methods of surveillance or investigation, fingerprinting the suspect, defendant, or other persons, or utilizing undercover investigators, those with real identity, or collaborators" [4, p. 893].

Thus, it is hard to recognize the functionality of a means of evidence for official records that do not serve to obtain evidence in the criminal process. In this regard, according to opinions expressed in specialized literature, "any criminal prosecution action differs from other proce-

acțiuni procesuale prin faptul că este orientată spre obținerea probelor. În același timp, fiecare acțiune de urmărire penală trebuie, în mod obligatoriu, să fie consemnată într-un proces-verbal" [5, p. 515].

În altă ordine de idei, același grup de autori menționează că „procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală, în care sunt reflectate desfășurarea și rezultatele acesteia, este recunoscut ca un tip distinct de probă, dacă, desigur, conține informații relevante pentru obiectul probațiunii. Constituie probă nu doar procesul-verbal propriu-zis, ci și anexele acestuia, sub formă de stenogramă, înregistrare stenografică, înregistrări audio și video, fotografii etc., în cazul în care, la efectuarea acțiunii de urmărire penală, au fost utilizate mijloace tehnice corespunzătoare de fixare a informației" [5, p. 515].

Din această perspectivă sunt greu de înțeles elementele informative care au fost administrate de către instanțele de judecată atunci când în sentință se face referire doar la procesul-verbal ca atare nu și la informațiile pe care acesta le procură. Spre exemplu, în una din cauze instanța și-a motivat soluția printre altele pe „proces-verbal de constatare a infracțiunii din 08.01.2019 (f.d.6); proces-verbal de cercetare la fața locului din 08.01.2019, cu planșa fotografică anexată (f.d. 8-20); proces-verbal de examinare a obiectului din 08.01.2019, cu planșa fotografică anexată (f.d.21-25); ordonanța de recunoaștere și de anexare a corpurilor delicte din 08.01.2019 (f.d.26); proces-verbal de examinare a cadavrului (f.d.29-30); ordonanță de ridicare din 09.01.2019 (f.d.31); proces-verbal de ridicare din 09.01.2019 (f.d.32); proces-verbal de examinare a obiectului din 09.01.2019, cu planșa fotografică anexată (f.d.33)" [7]. Totodată instanța nu a menționat ce fel de probe au fost obținute prin mijloacele respective de probă, o parte, precum ordonanțele, neavând această funcționalitate, și cum acestea au contribuit la soluționarea cauzei.

În opoziție cu altă cauză, „Instanța de apel a indicat că vinovăția inculpatului se confirmă prin declarațiile părții vătămate

dural actions by the fact that it is oriented towards obtaining evidence. At the same time, every criminal prosecution action must, obligatorily, be documented in an official record" [5, p. 515].

In another train of thought, the same group of authors mentions that "therefore, the official record of the criminal prosecution action, in which its conduct and results are reflected, is recognized as a distinct type of evidence, if, of course, it contains relevant information for the subject of proof. Evidence is constituted not only by the official record itself but also by its annexes, in the form of a transcript, stenographic record, audio and video recordings, photographs, etc., in the event that, when carrying out the criminal prosecution action, appropriate technical means for recording information were used" [5, p. 515].

From this perspective, it is difficult to understand the informative elements that were administered by the courts when the sentence merely references the official record itself and not the information it procures.

Thus, for example, in one case, the court motivated its solution, among other things, on the "official record of ascertaining the crime from 08.01.2019 (file page 6); on-site investigation official record from 08.01.2019, with the annexed photographic board (file pages 8-20); object examination official record from 08.01.2019, with the annexed photographic board (file pages 21-25); ordinance of recognition and annexation of material evidence from 08.01.2019 (file page 26); corpse examination official record (file pages 29-30); seizure ordinance from 09.01.2019 (file page 31); seizure official record from 09.01.2019 (file page 32); object examination official record from 09.01.2019, with the annexed photographic board (file page 33)" [7]. However, the court did not mention exactly what evidence was obtained through the respective means of evidence (some, like ordinances, not having this functionality), and how these contributed to solving the case.

In contrast, in another case "The ap-

minore xxxx xxxx, audiată în condițiile prevederilor art.110/1 Cod de procedură penală, declarațiile martorilor Vîrtosu Eduard, Cebanu Anatolie, Morari Lucia, martorilor minori xxxx xxxxx și Xxxx xxxx, precum și prin materialele dosarului penal: - procesul-verbal de cercetare la fața locului din 26.07.2015, prin care a fost examinată porțiunea de mal a lacului de la periferia satului xxxx r. xxxx, fiind constatată prezența plantelor de stuf de lângă lac, la distanța de 21 de metri de la dâmb a fost constatată o porțiune de aproximativ 3 m.p. unde iarba era culcată la pământ. Stuful din iaz, vizavi de porțiunea dată pe o suprafață de aproximativ 1,5 m.p. este de asemenea culcat (f.d.8-11 v.1); - procesul-verbal al examinării medicale de constatare a faptului de consumare a alcoolului, stării de ebrietate și naturii ei nr.313 din 26.07.2015 și rezultatul testării alcoolscopice, potrivit cărora la momentul examinării Doboș Denis se afla în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat (f.d.12-14 v.1)" [8].

Conform profesorului N. Volonciu, procesele-verbale fac parte din categoria mai largă a mijloacelor de probă – înscrisurile. Mai precis, constituie înscrisuri caracterizate, întocmite pentru a servi ca mijloc de probă în procesul penal. „Constituie asemenea înscrisuri procesele-verbale încheiate de organele judiciare în cursul desfășurării procesului penal" [4, p. 521].

„Ca regulă generală, și dacă lăsăm la o parte expertiza, procesul-verbal reprezintă expresia probatorie a fiecărei acțiuni de urmărire penală, desfășurate în modul prevăzut de lege și care a condus la clarificarea unor informații privind circumstanțele ce urmează a fi dovedite în cauza penală. În acest sens, nu are importanță dacă aceste informații indică existența sau inexistența infracțiunii, vinovăția sau nevinovăția persoanei etc. De exemplu, procesul-verbal de percheziție în cadrul căruia obiectele căutate nu au fost găsite în locuința învinuitului constituie, în aceeași măsură, o probă ca și procesul-verbal al percheziției finalizate cu ridicarea acestora, întrucât în ambele situații se stabilesc informații

pellate court indicated that the defendant's guilt is confirmed by the statements of the minor injured party xxxx xxxx, heard under the conditions of the provisions of Art. 110/1 of the Criminal Procedure Code, the statements of witnesses Vîrtosu Eduard, Cebanu Anatolie, Morari Lucia, minor witnesses xxxx xxxxx and Xxxx xxxx, as well as by the criminal file materials: - the on-site investigation official record from 26.07.2015, through which the bank portion of the lake at the periphery of the village xxxx district xxxx was examined, noting the presence of reed plants near the lake, at a distance of 21 meters from the mound a portion of approximately 3 sq.m. where the grass was laid to the ground was observed. The reed in the pond, opposite the given portion on an area of approximately 1.5 sq.m., is also laid down (file pages 8-11 vol. 1); - the medical examination official record ascertaining the fact of alcohol consumption, the state of drunkenness, and its nature no. 313 from 26.07.2015 and the alcohol testing result, according to which, at the time of the examination, Doboș Denis was in an advanced state of alcoholic drunkenness (file pages 12-14 vol. 1)" [8].

According to Professor N. Volonciu, official records are part of the broader category of means of evidence – documents. More precisely, they constitute characterized documents, drawn up to serve as a means of evidence in the criminal process. "Such documents are the official records concluded by judicial bodies during the course of the criminal process" [4, p. 521].

"As a general rule, and leaving aside expertise, the official record represents the evidentiary expression of each criminal prosecution action, carried out in the manner prescribed by law, which has led to clarifying information regarding circumstances to be proven in the criminal case. In this sense, it does not matter if this information indicates the existence or non-existence of the crime, the guilt or innocence of the person, etc.. For example, the search official record wherein the sought objects were not found in the defendant's dwelling constitutes evidence to the same extent as the

importante: în primul caz despre absența obiectelor de interes în locuința învinuitului, iar în al doilea – despre existența acestora. Evaluarea finală a acestor fapte poate fi însă diferită. De exemplu, lipsa obiectelor căutate în locuința învinuitului poate indica atât nevinovăția acestuia, cât și existența unor temeiuri pentru efectuarea percheziției într-un alt loc (la casa de vacanță, în locuința rudelor etc.). În unele cazuri, procesul-verbal reprezintă singurul rezultat probator al acțiunii de urmărire penală, iar în altele – doar unul dintre mijloacele de probă obținute în urma acesteia. Aceasta depinde de circumstanțele cauzei, de natura acțiunii de urmărire penală și de rezultatele acesteia. De exemplu, în cazul efectuării unui experiment de urmărire penală, nu pot fi obținute alte probe în afara procesului-verbal. Pe de altă parte, dacă în timpul percheziției sunt ridicate obiecte de interes pentru organele de urmărire penală, atunci, din punct de vedere probator, rezultă atât procesul-verbal al percheziției (o probă), cât și corpurile delicte (o altă probă). Dacă însă în timpul percheziției nu se descoperă nimic la învinuit, atunci procesul-verbal devine singura probă obținută în urma percheziției" [5, p. 515].

Un exemplu relevant în cauza în care „Colegiul Penal lărgit al CSJ indică că argumentul părții acuzării: „faptul deblocării telefonului prin codul personalizat de către CT demonstrează că acces la telefonul mobil al acesteia îl avea doar ea și TV; potrivit procesului verbal de examinare a obiectului din 23 ianuarie 2019 a fost supus examinării telefonul de marca „Samsung", cu numărul de IMEI 353759/09/118653/0, fiind accesată aplicația „Telegram" au fost examinate discuțiile purtate cu mai multe persoane, din conținutul discuțiilor sunt niște indicații exacte cu privire la procurarea și ridicarea substanțelor stupefiante, și anume, prețul, gramajul, denumirea și locul de unde pot fi ridicate, mai mult, argumentul inculpatei precum că nu cunoștea despre informația aflată în telefonul său este combătut, ori din planșa fotografică anexată la materialele cauzei f.d.52-68, se constată discuția lui

search official record finalized with their seizure, since in both situations important information is established: in the first case – about the absence of objects of interest in the defendant's home, and in the second – about their existence. The final evaluation of these facts can, however, be different. For example, the lack of sought objects in the defendant's dwelling can indicate both their innocence, as well as the existence of grounds for conducting a search in another place (at a vacation home, relatives' dwelling, etc.). In some cases, the official record represents the sole evidentiary result of the criminal prosecution action, and in others – only one of the means of evidence obtained as a result of it. This depends on the circumstances of the case, the nature of the criminal prosecution action, and its results. For example, in the case of conducting a criminal prosecution experiment, no other evidence can be obtained apart from the official record. On the other hand, if during a search objects of interest for the criminal prosecution bodies are seized, then, from an evidentiary point of view, it results in both the search official record (one piece of evidence) and the material evidence (another piece of evidence). But if nothing is discovered at the defendant's place during the search, then the official record becomes the sole evidence obtained following the search" [5, p. 515].

A relevant example is the case where "The Expanded Criminal Panel of the SCJ indicates that the prosecution's argument: 'the fact of unlocking the phone via personalized code by CT demonstrates that access to her mobile phone was held only by her and TV; according to the object examination official record from January 23, 2019, the 'Samsung' brand phone, with IMEI number 353759/09/118653/0, was subjected to examination, the 'Telegram' application being accessed, conversations held with several persons were examined, the content of the conversations features precise instructions regarding the procurement and pick up of narcotic substances, namely the price, weight, name, and location from where they can be picked up; moreover, the

CT cu TV cu privire la diverse rugăminți a lui CT către TV de a-i aduce ceva, iar pentru asta ultima va achita careva sume bănești, instanța de fond corect a apreciat critic argumentul inculpatei și cel al martorului TV precum că ultima nu cunoștea despre corpurile delicte ridicate în urma percheziției din geanta sa, ori faptul că în geanta care îi aparținea a fost depistat și buletinul său de identitate duce la concluzia că inculpata se folosea de acea geantă mai cu seamă se folosea și de buletinul de identitate al său", nu poate fi supus criticii" [8].

„Procesul-verbal este întotdeauna un instrument scriptic prin intermediul căruia organul judiciar face o constatare. Prin multe procese-verbale organele judiciare constată elementele faptice legate de săvârșirea infracțiunii și care astfel cunoscute și administrate în procesul penal dau înscrisului respectiv conținutul și finalitatea unui mijloc de probă" [4, p. 373].

Același autor însă menționează că nu toate procesele-verbale constituie mijloace de probă, „multe dintre procesele-verbale ale organului judiciar au însă o altă funcționalitate servind ca dovezi procedurale. Ele atestă îndeplinirea dispozițiilor legale necesare efectuării diferitelor acte procedurale" [4, p. 373].

Aceeași linie de gândire este promovată de alți autori care susțin că „***procesul-verbal*** este un înscris întocmit de organele judiciare prin care acestea constată *ex propriis sensibus* fapte sau împrejurări ce pot contribui la aflarea adevărului în procesul penal (de pildă, procesul-verbal de cercetare la fața locului, procesul-verbal întocmit de investigatorul sub acoperire cu privire la datele și informațiile culese) ori atestă îndeplinirea unor acte procesuale sau procedurale (de exemplu, procesul-verbal de aducere la cunoștință a drepturilor, procesul-verbal întocmit de agentul procedural în ipoteza în care persoana citată refuză să o primească)" [2, p. 403].

Deseori neîntocmirea procesului-verbal conform prevederilor legii procesual penale, deschide posibilitatea contestării funcționalității acestuia. Astfel, în

defendant's argument that she didn't know about the information on her phone is combated, since from the photographic board annexed to the case materials, file pages 52-68, a conversation between CT and TV regarding various requests from CT to TV to bring her something is observed, for which the latter will pay certain sums of money; the trial court correctly assessed critically the defendant's argument and that of witness TV that the latter did not know about the material evidence seized following the search in her bag, because the fact that her identity card was also found in the bag belonging to her leads to the conclusion that the defendant used that bag and especially used her identity card', cannot be subjected to criticism" [8].

"The official record is always a written instrument through which the judicial body makes a finding. Through many official records, judicial bodies establish factual elements related to the commission of the crime which, thus known and administered in the criminal process, give that respective document the content and finality of a means of evidence" [4, p. 373]. The same author, however, mentions that not all official records constitute means of evidence, "many of the official records of the judicial body, however, have another functionality, serving as procedural proofs. They attest to the fulfillment of legal provisions necessary for performing various procedural acts" [4, p. 373].

The same line of thought is promoted by other authors who argue that "the official record is a document drawn up by judicial bodies through which they ascertain ex propriis sensibus facts or circumstances that can contribute to finding the truth in the criminal process (for example, the on-site investigation official record, the official record drawn up by the undercover investigator regarding gathered data and information) or attest to the fulfillment of some processual or procedural acts (for example, the official record of bringing rights to one's knowledge, the official record drawn up by the process server in the hypothesis that the summoned person refuses to receive it)" [2, p. 403].

una din cauze condamnatul a invocat că acest „proces-verbal conform art. 94 (1) nu poate fi admis ca probă și prin urmare se exclude din dosar, ...nu poate fi pus la baza sentinței, deoarece [probele] au fost obținute cu încălcări esențiale de către organul de urmărire penală a dispozitivelor Cod procedură penală. Nu este semnată prima pagină a procesului-verbal (schimbată, falsificată). De asemenea, conform art. 94 (3) datele administrate cu încălcările menționate la al. 1 „prin violarea drepturilor și libertăților persoanei; „pot fi utilizate ca probe care confirmă faptul încălcărilor respective și vinovăției persoanelor, care le-au admis" [9].

Spre deosebire de procesele-verbale ale acțiunilor de urmărire penală, în faza de judecată funcționalitatea probatorie a proceselor-verbale este diferită. Procesul-verbal al ședinței de judecată este întocmit în mod definitiv abia după soluționarea cauzei penale pe fond, astfel încât acesta constituie, în părțile relevante, un mijloc de probă nu pentru instanța care a efectuat cercetarea judecătorească, ci pentru instanțele judecătorești superioare, în cazul în care acestea trebuie să aprecieze probele în urma plângerilor formulate de părți.

În ceea ce privește instanța care a efectuat cercetarea judecătorească, aceasta este obligată să aprecieze probele în mod nemijlocit, bazându-se nu pe procesul-verbal, ci pe percepția directă a celor ce se desfășoară în sala de judecată. Prin urmare, în momentul soluționării cauzei penale în primă instanță sau în apel, instanța nu dispune de un asemenea mijloc de probă precum procesul-verbal al ședinței de judecată – acesta nu există încă, nici din punct de vedere juridic, nici fizic [5, p. 517].

Totodată este evident că nu toate procesele-verbale sunt mijloace de probă în procesul penal, chiar dacă au servit la administrarea probelor. În această privință o problemă deloc simplă este delimitarea unor astfel de tipuri de probe precum declarațiile și procesele-verbale ale acțiunilor de urmărire penală. Ce constituie probă, de exemplu, în urma audierii

Often, the failure to draw up the official record according to the provisions of the criminal procedural law opens the possibility of contesting its functionality; thus, in one case, the convicted person invoked that "an official record according to Art. 94 (1) cannot be admitted as evidence and therefore is excluded from the file, cannot be presented in court, and cannot be the basis of the sentence, because it was obtained with essential violations of the Criminal Procedure Code's directives by the criminal prosecution body. The first page of the official record is not signed (changed, falsified). Also, according to Art. 94 (3), data administered with the mentioned violations in para. 1 'by violating the rights and freedoms of the person'; 'can be used as evidence confirming the fact of the respective violations and the guilt of the persons who allowed them'" [9].

Unlike the official records of criminal prosecution actions, in the trial phase, the evidentiary functionality of official records is different. The court hearing's official record is drawn up definitively only after resolving the criminal case on its merits, so it constitutes, in relevant parts, a means of evidence not for the court that conducted the judicial investigation, but for the superior courts, in case they must assess the evidence following complaints formulated by the parties. Regarding the court that conducted the judicial investigation, it is obliged to directly assess the evidence, relying not on the official record, but on the direct perception of what unfolds in the courtroom. Therefore, at the time of resolving the criminal case in the first instance or in appeal, the court does not have at its disposal such a means of evidence as the court hearing's official record – it does not yet exist, neither legally nor physically [5, p. 517].

At the same time, it is obvious that not all official records are means of evidence in the criminal process, even if they served to administer evidence. In this regard, a quite complex problem is the delimitation of such types of evidence as statements and official records of criminal prosecution

unui martor: procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală (audierea) sau declarațiile martorului?

Răspunsul în mod univoc la această întrebare este că în acest caz probe sunt exclusiv declarațiile, și nu procesul-verbal. O astfel de abordare teoretică era reflectată prin enumerarea exhaustivă a acțiunilor de urmărire penală ale căror procese-verbale sunt recunoscute ca un tip autonom de probe (cercetarea la fața locului, examinarea corporală, percheziția, ridicarea de obiecte etc.). Printre acestea nu se regăseau nici audierea, nici confruntarea, deoarece rezultatul acestora nu este procesul-verbal, ci declarațiile [5, p. 518].

Raportând afirmațiile respective la cadrul procesual autohton, cred că putem afirma contrariul, or, conform prevederilor art. 110/1 alin. (1) CPP RM, Audierea martorului minor în cauzele penale privind infracțiunile prevăzute la art. 208^1-208^5 din Codul penal nr. 985/2002 privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art. 109 alin. (5), se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio și video, prin intermediul unui intervievator. Totodată din prevederile art. 371 alin. (1/1) CPPRM, rezultă că în cazul în care martorul minor a făcut declarații în conformitate cu prevederile art. 110^1 CPP RM, citirea acestor declarații și reproducerea înregistrării audio/video a acestora vor înlocui audierea personală a minorului pentru a reduce posibilitatea de a-l trauma, cu excepția cazurilor în care, reieșind din circumstanțele cauzei, instanța de judecată consideră că minorul trebuie să dea declarații în ședința de judecată. Audierea repetată a minorului trebuie evitată în măsura în care acest lucru este posibil.

Abordarea respectivă se pliază opiniei conform căreia problema delimitării dintre declarații și procesele-verbale ale audierilor trebuie soluționată în felul următor: La efectuarea audierii în faza urmăririi penale, drept probă trebuie considerat

actions. What constitutes evidence, for example, following the hearing of a witness: the official record of the criminal prosecution action (the hearing) or the witness's statements? The unequivocal answer to this question is that in this case, exclusively the statements are evidence, not the official record. Such a theoretical approach was reflected by the exhaustive enumeration of criminal prosecution actions whose official records are recognized as an autonomous type of evidence (on-site investigation, bodily examination, search, seizure of objects, etc.). Among these, neither the hearing nor the confrontation were found, because their result is not the official record, but the statements [5, p. 518].

Although relating these assertions to the domestic procedural framework, I believe we can certainly affirm the contrary, because according to the provisions of Art. 110/1 para. (1) CPC RM, Hearing a minor witness in criminal cases regarding crimes provided in Art. 2081–2085 of the Criminal Code no. 985/2002, regarding crimes of a sexual nature, regarding human trafficking or domestic violence, as well as in other cases where the interests of justice or of the minor demand it, under the conditions of Art. 109 para. (5), will be carried out by the investigating judge in specially arranged spaces, equipped with audio and video recording means, through an interviewer. At the same time, from the provisions of Art. 371 para. (1/1) CPC RM, it results that if the minor witness gave statements in accordance with the provisions of Art. 1101 CPC RM, reading these statements and reproducing their audio/video recording will replace the minor's personal hearing to reduce their possible traumatization, except for cases where, based on the circumstances of the case, the court considers that the minor must give statements in the court hearing. Repeatedly hearing the minor must be avoided to the extent that this is possible.

This approach aligns with the opinion according to which the problem of delimiting between statements and hearing official records must be solved as fol-

anume procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală (audierea), deoarece evaluarea informațiilor comunicate în cadrul audierii se realizează ulterior exclusiv pe baza acestui izvor (procesul-verbal).

Însă, la efectuarea audierii în fața instanței de fond sau în apel, probele sunt deja declarațiile, percepute nemijlocit de instanță, cu atât mai mult cu cât, așa cum s-a menționat mai sus, procesul-verbal care le consemnează este întocmit abia după ce instanța a evaluat probele și a pronunțat soluția procesuală finală. Totodată, atunci când o instanță superioară examinează declarațiile date în cadrul judecății, proba devine din nou procesul-verbal al audierii, care face parte din procesul-verbal al ședinței de judecată.

Cu alte cuvinte, criteriul de delimitare între declarații și procesele-verbale ale audierilor îl constituie existența sau inexistența principiului nemijlocirii: acolo unde acesta este prezent, avem de-a face cu declarații; acolo unde lipsește, avem de-a face cu procesul-verbal al audierii, ca un alt tip (izvor) de probă [5, p. 518]. Conform altor autori, „procesul-verbal este mijloc de probă cu privire la constatările personale ale organului judiciar; în cazul în care în procesul-verbal sunt incorporate declarații ale martorilor sau ale părților, acestea își păstrează independența probatorie, putând fi valorificate ca declarații ale acestor participanți Ia procesul penal, iar nu ca înscris" [2, p. 403].

CONCLUZII

Subliniem importanța proceselor-verbale în procesul penal autohton nu doar în calitatea lor de dovadă procedurală, adică atunci când atestă îndeplinirea sau respectarea de către organele judiciare a anumitor activități, dar în special calitatea acestora ca mijloc de probă în procesul penal. Rolul acestora este cu atât mai mare cu cât legiuitorul a decis păstrarea principiului libertății aprecierii probelor, conform art. 27 CPP RM, dar în același timp a menținut sistemul limitativ al mijloacelor de probă

lows. When conducting the hearing in the criminal prosecution phase, precisely the official record of the criminal prosecution action (the hearing) must be considered evidence, since the evaluation of information communicated during the hearing is subsequently realized exclusively based on this source (the official record). However, when conducting the hearing before the trial court or in appeal, the evidence is already the statements, directly perceived by the court, especially since, as mentioned above, the official record recording them is drawn up only after the court has evaluated the evidence and pronounced the final procedural solution. Simultaneously, when a superior court examines statements given during the trial, the evidence becomes again the hearing official record, which is part of the court hearing's official record. In other words, the criterion for delimiting between statements and hearing official records is the existence or non-existence of the principle of immediacy: where this is present, we are dealing with statements; where it is missing, we are dealing with the hearing official record, as another type (source) of evidence [5, p. 518].

According to other authors, however, "the official record is a means of evidence regarding the personal findings of the judicial body; if witness or party statements are incorporated into the official record, these retain their evidentiary independence, being able to be capitalized as statements of these participants in the criminal process, and not as a document" [2, p. 403].

CONCLUSIONS

Reiterating the aforementioned, we emphasize the importance of official records in the domestic criminal process not only in their capacity as procedural proof, meaning when it attests the fulfillment or observance by judicial bodies of certain activities, but especially their capacity as a means of evidence in the criminal process. Their role is all the greater as the legislator decided to preserve the principle of the freedom to assess evidence, according to Art. 27 CPC RM, but at the same time main-

conform prevederilor art. 93 CPP RM.

Este important a face distincția dintre procesul-verbal ca dovadă procedurală și procesul-verbal ca mijloc de probă în procesul penal, doar ultimul fiind important din perspectiva probatoriului procesual penal. Totodată, contează nu este procesul-verbal în sine, ci probele administrate prin intermediul acestuia. De aceea nu este suficientă respectarea cadrului legal atunci când este efectuat procedeul probator. La fel de importantă este perfectarea probelor de o asemenea manieră încât prin intermediul mijloacelor respective să fie utilizate în cadrul procesului penal, contribuind la soluționarea cauzei.

tained the limitative system of means of evidence according to the provisions of Art. 93 CPC RM. In conclusion, it is important to distinguish between the official record as procedural proof and the official record as a means of evidence in the criminal process, only the latter being important from a criminal procedural evidentiary perspective. At the same time, what's important is not the official record itself but the evidence administered through them; therefore, merely respecting the legal framework when the evidentiary procedure is performed is not sufficient; equally important is drafting them in such a manner that the evidence obtained through the respective means can be utilized in the criminal process, contributing to solving the case.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Osoianu T., Ostavciuc D. Procedura penală, Ed. Pro Universitaria, București, 2023, 360 p.
2. Udroiu M. Procedură penală, Partea Generală, ediția 5-a, Editura C.H. Beck, București, 2018, 1046 p.
3. Dongoroz V. et. al. Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală. Vol. V, Editura Academiei R.S.R., București, 1975.
4. Volonciu N. et, al. Noul Cod de procedură penală comentat, Editura Hamangiu, București, 2014.
5. Головко Л. и другие. Курс Уголовного процесса, Изд. Статут. Москва 2017, 1280 с.
6. Decizia Curții Supreme de Justiție, dosarul 1ra-2031/20 [on-line]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17658
7. Decizia Curții Supreme de Justiție, dosarul 1ra- 480/2018 [on-line]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10673
8. Decizia Curții Supreme de Justiție, dosarul 1ra- 1319/2021 [on-line]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19288
9. Decizia Curții Supreme de Justiție, dosarul 1ra- 1175/2018 [on-line]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11902